

**Gemeente
Ommen**

Kadernota 2020 - 2023

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Beleidsrichting Ommen	3
1.2 De functie van de kadernota in de P&C cyclus	5
1.3 Financiële uitgangspunten	6
1.4. Leeswijzer.....	6
2. Samenvatting.....	7
2.1. Financieel effect kadernota	7
2.2. Opgave richting de begroting.....	8
3. Kadernota per programma	8
3.1 Omgevingskwaliteit	8
3.1.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen.....	8
3.1.2 Beleidsvoornemens.....	11
3.1.3 Financieel overzicht Omgevingskwaliteit	14
3.1.4 Overige wensen of lange termijn ontwikkelingen/risico's.....	14
3.2 Samenleving en Welzijn.....	16
3.2.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen	16
3.2.2 Beleidsvoornemens.....	18
3.2.3. Financieel overzicht Samenleving en Welzijn.....	20
3.2.4. Overige wensen of lange termijn ontwikkelingen/risico's	20
3.3 Welvaart en economie.....	22
3.3.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen.....	22
3.3.2 Beleidsvoornemens.....	24
3.3.3 Financieel overzicht Welvaart en Economie	25
3.3.4 Overige wensen of langetermijn ontwikkelingen/risico's	25
3.4. Bedrijfsvoering	26
3.4.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen	26
3.4.2 Beleidsvoornemens.....	28
3.4.3 Financieel overzicht bedrijfsvoering	29
3.4.4 Overige wensen of lange termijn ontwikkelingen/risico's	29

1. Inleiding

1.1 Beleidsrichting Ommen

Bestuursakkoord Samen Ommen

In mei 2018 is het bestuursakkoord "Samen Ommen!" voor, door en met de samenleving opgesteld. Een akkoord dat zijn basis vormt in de volgende uitgangspunten:

- Samen willen wij bouwen aan een sterk, sociaal en samenwerkingsgericht Ommen.
- Wij willen meer regie en eigenaarschap voor de inwoners, waarbij de gemeente faciliteert en ondersteunt.
- Wij zijn en blijven een kleine zelfstandige gemeente.
- Zowel lokale als regionale samenwerking vinden wij cruciaal. Alleen kunnen en willen wij het niet, samen wel!

Naast deze algemene uitgangspunten zijn er over actuele 3 thema's concrete afspraken gemaakt door de collegepartijen:

- Verkeerssituatie Hessel Mulertbrug
- Openingstijden winkels en horeca
- Lokale lasten

Ommer Agenda

Hiermee zijn nog niet de kaders gesteld voor deze bestuursperiode. De gemeente Ommen wil haar visie realiseren door de Ommer Agenda. De gedachte achter de Ommer Agenda is:

- De gemeente dat zijn wij samen.
- De samenleving en de mensen in Ommen staan wat ons betreft centraal. Wij willen daarom ook investeren in de kracht van de samenleving. De ontwikkeling moet in onze ogen dan ook zijn: minder overheid, meer samenleving.
- Samen in gesprek over maatschappelijke thema's die ons allemaal raken, vinden wij belangrijk.
- Als totale raad willen wij de thema's voor de Ommer Agenda 2018-2022 verkennen. Om zo een eerste basis agenda op te kunnen stellen met hierin een duidelijke fasering in tijd. Er zijn al veel thema's die alle politieke partijen belangrijk vinden.
- Wij willen vooral inzetten op samen leren en experimenteren. Hierbij laten wij ons graag extern begeleiden.
- Beleid en inhoudelijke programma's echt samen opstellen en uitvoeren met de inwoners, organisaties en ondernemers, dat is wat wij willen. Wij beseffen dat dit misschien niet op alle thema's mogelijk is.
- Wij willen een dynamische agenda voor de toekomst waar iedereen (raad en inwoners) voldoende inbreng in kan hebben. Een agenda, die niet wordt dichtgetimmerd maar flexibel is en meebeweegt met de maatschappelijke behoeftes en ontwikkelingen.

College uitvoeringsprogramma

Begin mei is door het college een uitvoeringsprogramma vastgesteld. In deze kadernota hebben we alvast de beoogde hoofdindeling in vier programma's gehanteerd. Zodat deze kadernota qua indeling aansluit bij de straks op te stellen begroting. De beoogde programma's hierin zijn:

1. **Omgevingskwaliteit**
2. **Samenleving en welzijn**
3. **Welvaart en economie**
4. **Bedrijfsvoering en bestuur**

Kadernota in perspectief

Een overkoepelend thema in de lijn naar de toekomst is: participatie en coproductie. Dat gaat meer over de wijze waarop we de samenleving betrekken. Van beleidsvoorbereiding tot uitvoering. En gaat ook over vraag welke rol de gemeente Ommen telkens speelt als het gaat om de vraagstukken in de samenleving. Dat gaat telkens over bewust de vragen beantwoorden: waar kunnen en moeten we aanjagen, mee opstarten, mee uitvoeren, het zelf doen, het overlaten aan anderen. In de nieuwe organisatie-opzet zijn we in de herstart per begin 2019 al toegegaan naar een compacte gemeentelijke organisatie, die veel zaken middels samenwerkingen en uitbestedingen organiseert.

De Ommer Agenda is een "breuk" met het traditionele besturen. We gaan meer dynamisch inspelen op de ontwikkelingen en de (actuele) vraag uit de samenleving. Dit in combinatie met de "nieuwe" gemeente Ommen maakt ook deze kadernota tot een bijzondere opgave. De historische basis ontbreekt en de toekomst is deels organisch. Dit is niet alleen een uitdaging maar ook een veranderproces welke weleens de basis kan zijn voor een stabiele en duurzame toekomst voor de gemeente Ommen.

Dit betekent ook dat een aantal ambities en voornemens nog niet gereed zijn en pas later in de collegeperiode hun beslag krijgen. Sommige punten vragen om voldoende voorbereidingstijd waarbij we maximaal invulling willen geven aan het overleg met de samenleving.

Dit overleg met de samenleving sluit nauw aan bij de ontwikkeling van "burgerinitiatieven". In het bestuursakkoord is expliciet ruimte opgenomen voor het creëren van maatschappelijke initiatieven. Deze financiële ruimte voor de "burgerinitiatieven" loopt de komende jaren op tot 1% van onze begroting. Deze ontwikkeling geven we voor het eerst vorm in 2019. Bij de behandeling van de begroting 2020 willen wij de kaders hiervoor nader vormgeven.

En als laatste zal het uitvoeringsniveau mede bepaald worden doordat de middelen niet oneindig zijn. Belangrijk is dan ook om in voorkomende gevallen te bepalen wat niet meer hoeft en wanneer we tevreden zijn.

Kortom uitdaging genoeg!

1.2 De functie van de kadernota in de P&C cyclus

Het in de gemeenteraad vastgestelde bestuursakkoord 'Samen Ommen' is de basis voor deze kadernota. De kadernota stelt kaders vast voor de aankomende, door het college op te stellen begroting. Tevens geeft het een meerjarig beeld van het te voeren beleid.

Afbeelding: P&C cyclus in samenhang

In de kadernota worden de **beleidskaders** en **financiële uitgangspunten** vastgesteld. Sommige daarvan zijn al vertaald naar concrete bedragen. Dat kunnen incidentele en/of structurele effecten betreffen. Voor sommige onderdelen is dat nu nog onvoldoende bekend. Deze zijn met 'PM' gemarkeerd en worden met de komende begroting zoveel mogelijk concreet gemaakt. Daarnaast worden ontwikkelingen geschetst waarvan de impact nog onvoldoende duidelijk is. Zaken die in de toekomst van invloed kunnen zijn op de besluitvorming.

"Het uitgangspunt is een structureel en reëel sluitende begroting."

Reset planning & Control

Zoals bekend en vermeld in 1^e bestuursrapportage zijn we onlangs gestart met de opgave 'reset planning & control'. De eerste aanzet hiervoor is gemaakt in deze kadernota doordat we meer aandacht besteden aan de lange termijn ontwikkelingen en het opnemen van meer visuele weergaven. We zijn nieuwsgierig naar wat de raad hiervan vindt. We horen graag feedback op deze veranderingen.

1.3. Financiële uitgangspunten

In deze kadernota staan de financiële uitgangspunten die gaan gelden voor de begroting 2020 en het meerjarenperspectief 2020-2023. De uitgangspunten zijn gebaseerd op de laatst bekende circulaire van 2018, bekende ontwikkelingen tot nu en uiteraard de opdracht vanuit het bestuursakkoord: "een duurzaam financieel beleid".

De effecten van de te verschijnen meicirculaire 2019 zijn hierin dus nog niet verwerkt. Deze worden te zijner tijd verwerkt bij de begroting. Dit betekent, dat na vaststelling van de kadernota 2020 terzake nog nadere bestuurlijke uitgangspunten kunnen worden geformuleerd. Indien er concrete aanleiding is om af te wijken, dan zullen wij dit bij de begroting 2020 toelichten. De begroting 2020 zal u eind september/begin oktober 2019 worden aangeboden.

Ons voorstel is voor de **begroting 2020** (en volgende jaren) de volgende uitgangspunten te hanteren:

- basis is de **begroting bestaand beleid** inclusief de **raadsbesluiten t/m de 1e bestuursrapportage 2019 en Kadernota 2020-2023**;
- nieuw beleid/voorstellen investeringen worden overgenomen uit de **1e bestuursrapportage 2019 en Kadernota 2020-2023**;
- voor de berekening van de gemeentefondsuitkering wordt rekening gehouden met de uitkomsten van de **meicirculaire 2019**;
- de begroting 2020 wordt opgesteld tegen **lopende prijzen**, dat wil zeggen:
  - voor loonstijging is de **cao-ambtenaren** uitgangspunt.
  - voor prijsstijging 2020 wordt **2%** gehanteerd.
- voor de jaren 2020-2023 wordt gerekend met **constante prijzen** (geen loon- en prijsstijging);
- de tarieven worden in 2020 inflatoir verhoogd met **2%**
- rekenrente nieuw aan te trekken geldleningen van **1,5%**;
- de aan de grondexploitaties toe te rekenen rente moet worden gebaseerd op de werkelijk betaalde rente over het gemeentelijke vreemde vermogen (de uitstaande geldleningen). Voor de begroting 2020 wordt voorshands uitgegaan van **1,5%**;
- de ramingen voor grondexploitaties (inclusief de ramingen voor plankosten) sluiten aan bij de nog op te stellen nota **Meerjaren Grondexploitatie 2020-2023**. Die wordt tegelijkertijd met de begroting gemaakt en ter besluitvorming voorgelegd.
- De netto schuld quote bedraagt maximaal **100%**.

1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een samenvatting van deze kadernota opgenomen. Hier staan de totale financiële effecten van de voorgestelde kaders en beleidsontwikkelingen op de begroting, jaarschijf 2020 en volgend. In hoofdstuk 3 zijn de verschillende voorgestelde beleidsonderwerpen per elk van de vier programma's uitgewerkt:

- Omgevingskwaliteit
- Samenleving en Welzijn
- Welvaart en Economie
- Bedrijfsvoering

Per programma schetsen we daar eerst kort (landelijke) trends die van invloed zijn op het beleid van Ommen. En hebben we cijfermatige trends opgenomen uit 'waarstaatjegemeente' die kleur geven aan de Ommense context en situatie. Deze cijfermatige trends zijn een aanzet die we gaan bespreken en verder uitwerken met de raadswerkgroep financiën, met het oog op vaststelling in de komende begrotingscycli. Per programma doen we voorstellen voor (nieuw) beleid om hierop te anticiperen. Tot slot geven we per programma inzicht in langere termijn ontwikkelingen die op Ommen afkomen.

2. Samenvatting

2.1. Financieel effect kadernota

De voorgestelde wijzigingen uit deze kadernota zijn voor een deel al ingeschat. Daarnaast zijn er ontwikkelingen die qua financieel effect aangemerkt zijn als PM, zo blijkt uit hoofdstuk 3. Deze PM's betekenen in de meeste gevallen hogere lasten. Dat houdt in dat er ontwikkelingen en beleidsmaatregelen aankomen die potentieel nog een negatief effect kunnen hebben op de begroting 2020. De onderstaande cijfers in de tabellen dienen in dat licht gelezen te worden. Zodra de beelden hiervan meer helder worden en dat noodzakelijk is, zullen wij deze vertalen naar nieuwe keuzes. Bij de aankomende begroting leggen wij deze aan u als raad voor. De nu al wel ingeschatte of bekende financiële effecten zijn structureel en incidenteel, als volgt samengevat per programma, op basis van alle voorstellen in hoofdstuk 3.

Effecten beleidsvoornemens	Structureel	Incidenteel	Incidenteel	Incidenteel	Incidenteel
<i>Bedragen x € 1.000</i>	2020-2023	2020	2021	2022	2023
Omgevingskwaliteit	-40	-545	-20	-20	
Samenleving en Welzijn	-10	-177	-10	-30	
Welvaart en Economie	-25	-76	-31		
Bedrijfsvoering	-35				
Totaal	-110	-798	-61	-50	0

Het bijbehorende effect van bovenstaande op het meerjarenbeeld qua begroting en algemene reserve is als volgt. We starten hier met de jaarschijf 2019. Zodat aansluiting is met de onlangs opgestelde jaarrekening 2018 en de 1^e berap.

Structureel					
<i>Bedragen x € 1.000</i>	2019	2020	2021	2022	2023
Begroot primitief	1.158	326	398	417	417
Verwerkt via wijziging	-61	-65	-124	-136	-136
Uitkomst 1e berap 2019	-91	-72	-106	-93	-93
Kadernota 2020		-110	-110	-110	-110
Nieuw structureel saldo	1.006	79	58	78	78
Incidenteel					
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Begroot primitief	-1.944	-601	-1.013		
Verwerkt via wijziging					
Uitkomst 1e berap 2019	-9				
Kadernota 2020		-798	-61	-50	
Nieuw incidenteel saldo	-1.953	-1.399	-1.074	-50	
Begrotingssaldo	-947	-1.320	-1.016	28	78

Verloop Algemene Reserve	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Stand per 1 januari	11.108	12.831	11.511	10.495	10.523
Resultaat jaarrekening 2018	4.710				
Resultaatbestemming	-2.040				
Begrotingssaldo na kadernota	-947	-1.320	-1.016	28	78
Stand per 31 december	12.831	11.511	10.495	10.523	10.601

Uit dit beeld blijkt een sluitend positief structureel saldo. Dit is wel in het licht van de genoemde PM posten.

2.2. Opgave richting de begroting

Op dit moment hebben we met deze kadernota de basis voor de begroting met een klein structureel plusje. We hebben nog niet alles kunnen kwantificeren. Dit betreft vooral de periode na 2020 en dan met name voor de niet of minder beïnvloedbare onderdelen. We verwachten bij de begroting nog een aanscherping van de cijfers te kunnen leveren. Met het in gang gezette proces "reset begroting" waarbij we ook scherp naar de huidige posten zullen kijken, kunnen we dan richting kadernota 2021 een completer structureel meerjaren beeld bieden.

3. Kadernota per programma

3.1 Omgevingskwaliteit

Het programma Omgevingskwaliteit betreft de kwaliteit van de fysieke leefomgeving van mens en dier. Het gaat hierbij om de stedenbouwkundige, architectonische, ecologische, cultuurhistorische, landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Ook de kwaliteit van water, bodem en lucht, de gezondheid van de leefomgeving (milieuaspecten als geluid, trilling, straling, afval en emissies), de (water)veiligheid, de klimaatadaptatie (verdroging, vernatting) en de biodiversiteit zijn bepalende aspecten bij de zorg voor een goede omgeving. Hiermee hanteert Ommen een bredere definitie dan die nu staat in de AmvB's bij de Omgevingswet. Aspecten als gezondheid en veiligheid en ook functionaliteit vallen volgens de toelichting bij de wet buiten de definitie van omgevingskwaliteit. Terwijl in het Besluit kwaliteit leefomgeving (juli 2018) de thema's gezondheid, veiligheid en ook ruimtelijke kwaliteit juist wel weer als belangrijke zorg van de overheid worden benoemd.

3.1.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen

Trends en ontwikkelingen

De concretisering van de klimaatdoelstelling krijgt ondanks de landelijke discussie steeds meer vorm. De effecten van de aardgaswinning geven een extra impuls om steeds minder gebruik te maken van de voor Nederland zo belangrijk belangrijke bron van fossiele brandstof. Dit betekent ook het steeds meer overschakelen op elektriciteit. Dit confronteert ons met nieuwe uitdagingen zoals de mogelijkheden van de huidige beschikbare infrastructuur. De inrichting van ons land wordt traditioneel sterk bepaald door sectorale wet- en regelgeving die complex is. Door de Omgevingswet ontstaan meer mogelijkheden voor een integrale afweging, waarbij ook meer ruimte is voor participatie. Voor een deel voor Ommen niet onbekend, gelet op het GOP (januari 2013) dat destijds al vooruitliep op de ontwikkeling van de Omgevingswet. Doordat we demografisch aan de vooravond

staan van de dubbele vergrijzing (de groep ouderen vormt een relatief groot aandeel in de samenleving en de gemiddelde leeftijd wordt steeds hoger) is er een toenemende vraag voor woningbehoefte. Enerzijds aangejaagd door de verbeterde economische situatie maar ook doordat er een beleid is om steeds langer thuis te wonen. De verdunning van de huishoudens bepaalt dus mede de vraag naar meer woningen.

Een aantal kengetallen in vogelvlucht

Inwoners
aantal

Ommen
17.630

Woningen totaal
aantal verblijfsobjecten

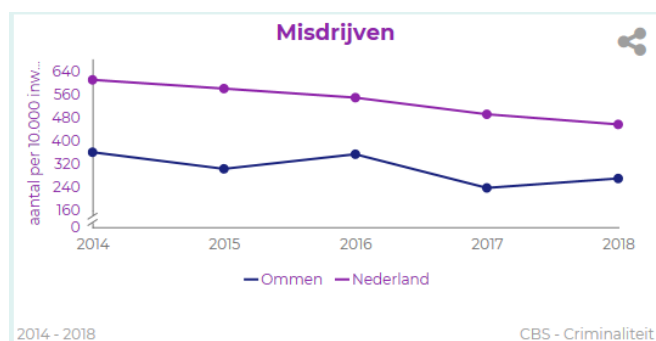
Ommen
7.289

2018

CBS Bevolking

2018

BAG - bewerking ABF Research

Zonne-energie installaties

kW per 1.000 inwoners

57,0

Ommen

33,7

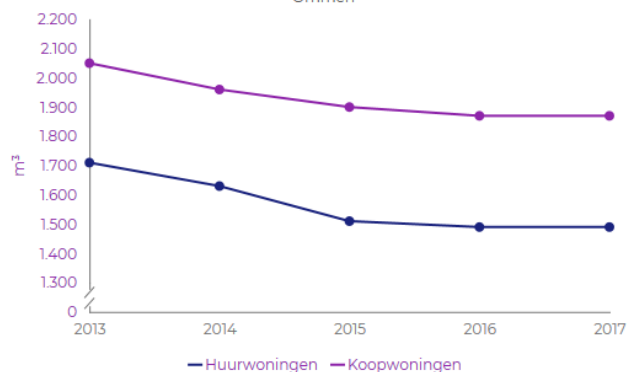
Nederland

2017

CBS - Zonnestroom

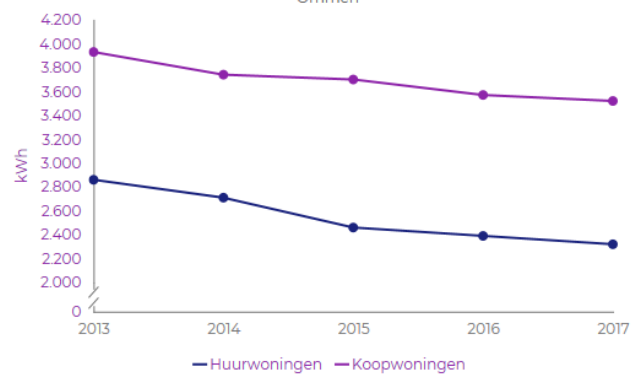
Gasverbruik woningen

Ommen

Elektriciteitsgebruik woningen

Ommen

3.1.2 Beleidsvoornemens

Transitievisie warmte

Het concept-klimaatakkoord stelt dat gemeenten in 2021 een transitievisie warmte moet vaststellen. Dit is een direct gevolg van het besluit om de aardgaswinning vanuit Groningen af te bouwen. In de transitievisie warmte geeft de gemeente per wijk aan naar welke alternatieve warmtevoorziening in een gebied we streven en wanneer we deze denken te realiseren. De transitievisie warmte stellen we op in samenwerking met netbeheerders, woningcorporaties, bewoners en bedrijven. Of vanuit deze visie extra structurele kosten ontstaan of extra investeringen nodig zijn is nog niet te overzien. Voor het opstellen van de visie zelf wordt een incidenteel budget van € 15.000 geraamd.

Verbod op asbestdaken

De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat heeft een nieuw fonds aangekondigd voor de sanering van asbestdaken. Het Nationaal Fonds Asbestdaken gaat de inmiddels vervallen Subsidieregeling verwijderen asbestdaken opvolgen. Zodra het Nationaal Fonds Asbestdaken van kracht is, willen wij hierin participeren. Zodat minderdraagkrachtige eigenaren hierop een beroep kunnen doen. De provincie verdubbelt de gemeentelijke inleg. Het Rijk verdubbelt de totale provinciale en gemeentelijke inleg vervolgens. De banken leggen daarna eenzelfde bedrag in. Voor de gemeentelijke inleg ramen we een incidenteel bedrag van € 50.000.

Inzet ervencoach

In de ontwikkeling van het vitale platteland willen we een ervencoach inzetten. We maken hier gebruik van de mogelijkheden die de provincie ons biedt. De ervencoach wordt aangesteld om boeren en ondernemers de helpende hand te bieden bij ontwikkelingen in de buitengebieden. Het betreft bijvoorbeeld ondersteuning bij veranderende regelgeving, asbestsanering en mogelijkheden groene energie. De ervencoach is vooral een sparringpartner. De provincie subsidieert de inzet van de ervencoach en is daarmee budgetneutraal voor Ommen.

Versterken inzet toezichthoudende capaciteit in relatie tot veiligheid en veiligheidsbeleving

In 2019 en 2020 wordt er verder invulling gegeven aan de gemeentelijk visie op het gebied van veiligheid. Dit doen we in de vorm van een vernieuwend integraal veiligheidsplan. Op basis van dit plan en de koppeling met het gemeentelijke vergunningen- toezicht- en handavingsplan wordt dan de (meerjarig)structurele inzet voor toezichthoudende taken voor de diverse beleidsvelden bepaald. Deze nemen we volgend jaar op in de kadernota 2021. De huidige beschikbare inzet is bepaald op de minimaal verplichte norm waarbij nog geen rekening is gehouden met extra inzet ten behoeve van veiligheid of veiligheidsbeleving. Er is dus ook geen extra capaciteit beschikbaar om inzet te leveren op een aantal lopende projecten zoals bv de vakantieparken of meer toezicht op straat tijdens de zomermaanden of evenementen. We stellen voor om in 2020 incidenteel € 100.000 beschikbaar te stellen zodat een eventuele gewenste beleidsintensivering direct na besluitvorming (Q1 2020) kan worden ingezet. Zo kan de uitvoering van lopende projecten worden gegarandeerd.

Biologische bemesting natuurgrasvelden sport

Met ingang van 1 januari 2020 is het gebruik van chemische middelen op sportvelden voor onkruidbestrijding verboden. Een volledige biologische bemesting is een goed alternatief voor chemische onkruidbestrijding. Het geeft daarnaast een beter resultaat dan traditionele bemesting. De meerkosten voor biologische bemesting en daarmee onkruidbestrijding zijn per jaar € 15.000 voor alle sportvelden.

Omgevingsvisie

In 2019 zijn we gestart met de 1e fase om te komen tot een integrale omgevingsvisie in samenwerking met partners, stakeholders en doelgroepen. Een omgevingsvisie die alle beleidsvelden van de gemeente omvat. Een visie die aansluit bij het gedachtengoed van het GOP en de werkwijze van de Ommer Agenda én de motie 'participatie en de Ommer Agenda' van de Raad van 20 december 2018. Op basis van deze visie kan het omgevingsplan en de verordening worden uitgewerkt en vastgesteld. Voor de plankosten die voor een belangrijk deel in 2020 zullen plaatsvinden ramen we een incidenteel bedrag van € 125.000.

Implementatie-programma Omgevingswet

Om de Omgevingswet te implementeren stellen wij een implementatieprogramma op voor de periode tot en met 2029. Hierin is ook aandacht voor de digitalisering. De eventuele kosten voor het opstellen van het programma zijn incidenteel, maar thans nog niet te ramen.

Het uitvoeren van inspecties en herberekeningen aan civiele kunstwerken.

Veel bruggen en viaducten (civiele kunstwerken) in de gemeente dateren uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw. Bij de bouw is geen rekening gehouden met de huidige verkeersdrukke. Daarom moeten er inspecties en herberekeningen uitgevoerd worden bij de civiele kunstwerken om te kunnen aantonen of deze werken nog aan de huidige verkeersbelasting kunnen voldoen. Deze kosten zijn niet voorzien in het onderhoudsbudget. Voorgesteld wordt om incidenteel € 20.000 bij te ramen.

Aanleg pontje over de Vecht

In het kader van de uitvoering van het programma "Ruimte voor de vecht" zijn in het uitvoeringsprogramma 2016-2018 middelen vrijgespeeld voor het zogeheten projectplan Tien Torens. Het plan Tien Torens omvat een tiental topplekken die een onderscheidende bijdrage leveren aan het 'tastbaar' en 'beleefbaar' maken van de identiteit en essentie van het Vechtdal voor bezoekers. Door Ommen is onder meer het pontje over de Vecht aangedragen als project. Omdat in eerste instantie geen overeenstemming kon worden bereikt over de locatie/met grondeigenaren is dit stopgezet en zijn de beschikbare middelen anders ingezet. In een later is een potentiële kansrijke locatie gevonden om het pontje te realiseren. Hiervoor is een incidenteel budget nodig van € 185.000. Hierbij wordt opgemerkt dat er in dit bedrag geen rekening wordt gehouden met de structurele kosten waarvoor nog dekking gezocht zal moeten worden.

Energieloket

Wij participeren in het energieloket West-Overijssel. Het energieloket adviseert huiseigenaren over energiebesparende maatregelen en duurzame energie. De provinciale cofinanciering van het energieloket loopt in 2019 af. We willen gelet op het belang voor huiseigenaren en als onderdeel van ons duurzaamheidsprogramma deze taken ook na 2019 continueren. We zetten hiervoor € 15.000 structureel in.

Doorstroming woningmarkt

Op dit moment is er onvoldoende doorstroming vanuit huur- en betaalbare koopwoningen naar hogere segment. Een deel van dit probleem ligt in de beschikbaarheid van kavels maar ook de financierbaarheid is soms een struikelblok. We onderzoeken of laag rentende leningen in de vorm van een starterslening of kluslening dit kunnen stimuleren.

Strategische visie gemeentelijk vastgoed

We gaan de Vastgoednota herzien voor de jaren 2019-2023. Hierin is de visie opgenomen over hoe om te gaan met onderhoud (zelf of extern). We denken na over welke gebouwen we willen behouden, afstoten, herbesteden of laten herontwikkelen. Afstoten van vastgoed en onderhoud leidt tot minder uit te voeren werkzaamheden. We zullen tevens een visie ontwikkelen op de huisvesting van bestuur en ambtenaren in verband met het upgraden van het huidige gemeentehuis naar energielabel C in combinatie met de organisatieontwikkeling Ommen 4.0 en de versterking van de dienstverlening. Het opstellen van een vastgoedvisie, specifiek op het onderdeel huisvesting bestuur/ambtenaren en de mogelijkheid de huidige voorziening hier wel/niet voor in te zetten, ramen we op € 50.000 incidenteel.

Begraafplaatsen

De inkomsten voor de bekostiging van begraafplaatsen lopen verder terug dan geraamd. In 2018 lag het aantal begravingen ca. 18% lager en het aantal nieuw uitgegeven graven lag ca. 25% lager dan begroot. Er is sprake van een dalende trend van traditioneel begraven. Er wordt meer in natuur begraven en gekozen voor crematies. In 2019 wordt hier nader onderzoek naar gedaan. Bij de berekening van de tarieven is reeds rekening gehouden met een geaccepteerd maximum exploitatietekort van € 40.000. Voor de kadernota 2021 zullen we een concreet voorstel aan uw raad voorleggen.

Investeringen fysieke leefomgeving woonwijken

In Ommen zijn een aantal wijken waar een sprake is van gedateerdheid van de inrichting van de openbare ruimte en er gelijktijdig sprake is van een grote onderhoudsvraag. Een grootschalige aanpak is nodig om deze woonstraten op te waarderen en de fysieke leefomgeving te verbeteren. En tegelijkertijd de nodige ontwikkeling op het gebied van duurzaamheid en klimaat te realiseren (zie ook Transitievisie warmte). Dit gaat uiteraard in overleg met bewoners en andere actoren in het gebied. We willen dit over meerdere jaren gefaseerd uitvoeren. De grootste prioriteit ligt in de wijk Laarakkers en de wijk De Strangen zal direct hierop moet volgen. In 2019 stellen wij een plan van aanpak op met scenario's en een raming voor kosten, eerst voor Laarakkers. In de kadernota 2021 kunnen we dan de kosten in beeld brengen maar duidelijk is dat dit een fors beslag op de beschikbare middelen zal vragen.

Onderhoud fiets- en wandelnetwerk

Ommen werkt samen met de gemeenten Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle, Kampen, Staphorst, Dalfsen en Hardenberg op het gebied van ontwikkeling en beheer van bewegwijzerde wandel- en fietsroutes. De provincie is gestopt met het subsidiëren van een deel van het onderhoud van het fiets- en wandelnetwerk. Vechtdalbreed is gekozen voor behoud van een goed en sterk netwerk, ook in de periode 2020-2024. Hierin is aandacht voor continuering van beheer en onderhoud in Vechtdal verband. Hiervoor is een extra structurele inzet van € 10.000 noodzakelijk.

3.1.3 Financieel overzicht Omgevingskwaliteit

Beleidsvoornemens	Incidenteel	Structureel
Transitievisie warmte	-15.000	p.m.
Verbod op asbestdaken	-50.000	
Versterken inzet toezichthoudende capaciteit	-100.000	
Biologische bemesting natuurgrasvelden sport		-15.000
Omgevingsvisie	-125.000	
Inspecties civiele kunstwerken (2020 - 2022)	-20.000	
Pontje over de Vecht	-185.000	
Energieloket		-15.000
Strategische visie gemeentelijk vastgoed	-50.000	
Onderhoud fiets- en wandelnetwerk		-10.000
Totaal	-545.000	-40.000

3.1.4 Overige wensen of lange termijn ontwikkelingen/risico's

Verbranden van afval

De verwachting is dat de kosten voor het verbranden van afval de komende jaren flink zullen stijgen. Een maximale scheiding van afvalstoffen waar de ROVA maximaal op in gaat zetten kan de stijging maar beperkt tegengaan. Kostenstijgingen zullen in de afvalstoffenbelasting worden verwerkt zodat er geen effect is op de gemeentelijke begroting, maar is uiteraard dan wel een lastenverzwaring voor onze burgers.

BMX crossbaan

De huidige BMX crossbaan van de Bissinghcrossers voldoet niet (meer) aan de geldende wedstrijdeisen. Het heeft vanuit dat perspectief een upgrade nodig. We plegen als gemeente momenteel onderhoud aan het groen op het sportpark en we sturen al aan op maximale zelfredzaamheid van de clubs. We gaan hiervoor een plan maken waarin we ook kijken naar de functie en toekomst van de crossbaan, eventueel in samenhang met andere faciliteiten, in regionaal verband.

Verkeersvisie 2030 en uitvoeringsprogramma bereikbaarheid (mobiliteitsagenda) 2019-2023

Op dit moment ontbreekt een uitvoeringsprogramma op het thema bereikbaarheid. Diverse maatregelen uit het eerdere programma zijn al uitgevoerd. Sommige onderdelen nog niet. De budgetten moeten worden herijkt. En daarnaast moet een herprioritering plaats vinden op beoogde maatregelen in het licht van beschikbare budgetten. We leggen te zijner tijd onze zienswijze hierover aan u voor.

Ontsluiting Ommen

We beschikken over een Verkeersvisie 2030. Een belangrijk item is de huidige verkeerssituatie rondom de Hessel Mulertbrug. We stellen een plan van aanpak op in 2019 om de oorzaak te onderzoeken, evenals de mogelijke oplossingsrichtingen voor de ontsluiting van Ommen. Uiteraard zijn op termijn hiervoor middelen nodig om de dan te kiezen oplossingen te kunnen realiseren.

Onderhoud Landgoed het Laar en overige gebouwen.

In 2019 gaan we verder met een verkenning voor de toekomstige mogelijkheden van Landgoed het Laar. Voor een deel maakt dit onderdeel uit van onze op te stellen visie over gemeentelijke vastgoed.

In dit licht zullen we ook aandacht besteden aan de onderhoudskosten en deels renovatiekosten van het Laar en overige gemeentelijke gebouwen. Voor de periode vanaf 2023 moeten we, afhankelijk van de te maken keuzes, rekening houden met forse investeringen.

Woonontwikkeling Haven Oost

De planvorming voor de verdere ontwikkeling in het Havengebied is in volle gang. Het uiteindelijke plangebied moet nog definitief bepaald worden en is mede afhankelijk van een aantal mogelijke verwervingen. Er zal sprake zijn van een forse onrendabele top. Dit is ongeacht de definitieve planvorming en de positieve economische impuls in woningbouw en het economisch tij. De omvang hiervan is nog niet duidelijk. Het gaat de huidige positieve inkomsten vanuit de lopende grondexploitaties negatief beïnvloeden.

Onderhoud wegen en kunstwerken

Het huidige beschikbare budget voor onderhoud van wegen en kunstwerken is te beperkt om in de toekomst het gewenste onderhoudsniveau te garanderen. Dit is een effect van de eerder doorgevoerde bezuinigingen en ook een gevolg van de toenemende verkeersintensiteit (bijvoorbeeld bij de kunstwerken). Het gevolg hiervan is een verwachte grotere onderhoudsvraag de komende jaren. Daarnaast zijn additionele middelen nodig zijn voor nog niet voorzien/extra onderhoud. Wij brengen deze kosten in beeld, onder andere op basis van uit te voeren kwaliteitsinspecties. We komen voor de kadernota 2021 en 2022 met concrete voorstellen.

Fietsverbindingen

Verkeersverbindingen voor fietsers zijn belangrijk voor onze eigen inwoners, regionale gebruikers en natuurlijk ook voor recreanten. Er zijn meerdere initiatieven om de zogenaamde "langzaamverkeersverbindingen" verder te ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan de snelfietsverbinding Zwolle-Dalfsen-Ommen-Hardenberg. Ook zijn er initiatieven die zich goed lenen om op de toenemende vraag voor fietsverbindingen in te spelen; zoals de tunnel onder de N48. Het betreft initiatieven die samen met bijvoorbeeld de provincie op termijn worden gerealiseerd en waarvoor de gemeentelijke bijdrage nog niet bekend is. Een en ander hangt ook af van onze wensen. Indien we hiervoor kiezen op termijn zal dit structurele en incidentele middelen gaan vragen.

3.2 Samenleving en Welzijn

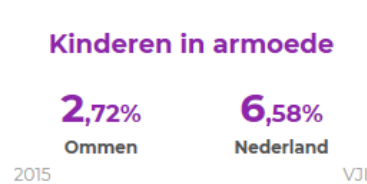
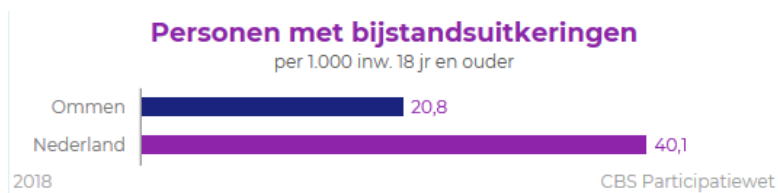
Dit programma draait om de zorg voor een vitale en gezonde leefomgeving van jong tot oud. De zorg voor een inclusieve samenleving waarin naoberschap en mantelzorg belangrijke pijlers zijn bij het zorgen voor een goede kwaliteit van leven voor de mensen die in Ommen wonen, werken en verblijven. Dat houdt tevens in dat mensen perspectief hebben op werk en inkomen om daarmee zelfstandig in hun levensonderhoud te kunnen (blijven) voorzien. Goede en gedifferentieerde mogelijkheden voor scholing en educatie voor jong en oud en hoogwaardige opvangmogelijkheden voor de jeugd zijn een belangrijke basisvoorwaarde voor een vitale en gezonde leefomgeving. Deze vraagt ook om ruime mogelijkheden voor sport, culturele activiteiten, ontspanning en de beleving van natuur, erfgoed en cultuur. Passend bij de soort gemeente die Ommen wil zijn.

3.2.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen

De demografische veranderingen zullen de komende jaren steeds sterker zichtbaar worden. Hoewel de bevolking zal blijven groeien is het onzeker welk effect dit heeft op het platteland. In alle gevallen is duidelijk dat naast de omvang van de bevolking vooral de leeftijdsverdeling sterk verandert. De transformatie van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij vraagt om een andere visie ten aanzien van het gemeentelijke handelen. Waaronder het bieden van ruimte voor nieuwe (kleinschalig) particuliere initiatieven. Dit om de gewenste zelfredzaamheid verder te stimuleren. Het begrip participatie krijgt een steeds bredere betekenis en wordt dan ook vaak in verband gebracht met sociale begrippen die het waard zijn om te worden nagestreefd: burgerschap, betrokkenheid, en gevoelens van collectieve verantwoordelijkheid. Een andere ontwikkeling die hier deels tegenover staat is de toenemende individualisering. Werk, inkomen en vrijetijdsbesteding worden steeds meer aangepast aan de individuele voorkeuren van burgers. Er ontstaat een grotere diversiteit in de indeling van de dagelijkse activiteiten en lossere omgangsvormen. En er is minder aandacht voor deelname aan maatschappelijke activiteiten zoals vrijwilligerswerk.

Een aantal kengetallen in vogelvlucht

3.2.2 Beleidsvoornemens

Herdenkingsmonument

Aan de muur van het gemeentehuis is het beeldhouwd herdenkingsmonument bevestigd. Ter herinnering aan de strijd voor de vrijheid tegen de onderdrukking in de oorlogsjaren 1940-1945. Sinds 2015 worden ook alle (71) uit de gemeente Ommen omgekomen burgers herdacht met hun namen bij dit monument. De huidige locatie (boven de ingang van de fietsenkelder) vinden wij onvoldoende recht doen aan het respect dat dit monument verdient. En de mensen die hiermee worden herdacht. De locatie vinden we onvoldoende centraal in de samenleving staan. In 2019 onderzoeken we via een participatief proces of er een meer geschikte locatie in Ommen aanwezig is. Als dat zo is willen de verplaatsing in 2020 realiseren, voor de herdenking van mei 2020. De eventuele kosten hiervoor zijn eenmalig en nog niet te ramen.

Viering 75 jaar vrijheid

In 2020 vieren we landelijk 75 jaar vrijheid. Wij ondersteunen de doelstellingen van het Nationaal Comité. Deze gaan naast educatie ook over de betekenis van vrijheid en de kwetsbaarheid ervan. Uiteraard hoort ook een bijzondere viering van vrijheid tot het programma. In Ommen is een aparte stichting opgericht die zorg draagt voor de diverse activiteiten en feestelijkheden gedurende dit bijzondere jaar. Wij reserveren hiervoor een bedrag van € 25.000 incidenteel. Deze stellen we op basis van het uiteindelijke programma beschikbaar in de vorm van (gemaximeerde) cofinanciering.

Implementatie Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)

Op 1 januari 2020 treedt de Wvggz in werking. Een belangrijke verandering is dat verplichte zorg straks ook buiten een GGZ-instelling opgelegd kan worden. En het wordt mogelijk om op grond van signalen van familie en naasten verplichte zorg aan te vragen voor mensen met psychiatrische problematiek. Om de wet goed uit te kunnen voeren moeten wij onder andere een verplicht meldpunt instellen en afspraken maken met zorgpartijen en partijen uit de veiligheidsketen. De eventuele kosten hiervan zijn nog niet te ramen.

Integraal Veiligheidsplan (IVP)

Meer inzetten op de speerpunten van veiligheid uit het IVP. Meer inzet op preventie (communicatie/bewustwording/meldingsbereidheid vergroten) en het betrekken van de inwoners d.m.v. onder andere het afnemen van de veiligheidsmonitor in 2020 en 2022. Wij ramen hiervoor € 20.000 incidenteel.

Aanpak ondermijning,

Ondermijning (de toenemende verwevenheid van georganiseerde criminaliteit/onderwereld met de bovenwereld) is geen exclusieve taak van de politie meer. Het raakt ook zeker gemeenten. Door intensivering van de handhaving in het zuiden van ons land treedt er een verplaatsing op richting het noorden. Het zogeheten waterbed effect. Ook in Ommen lopen we hier een risico en zullen we moeten inzetten op een aanpak tegen ondermijning. Om tot een goed beeld te komen en speerpunten te krijgen, is informatie uit het gestarte project vitale vakantieparken door Riec-on (in 2019) belangrijk. In 2020 willen we een beleidsplan ondermijning opstellen met externe expertise. Hiervoor ramen wij incidenteel € 12.500.

Leerlingenvervoer

We zien vanaf eind 2018 een grote toename in gebruik van het leerlingenvervoer. Meer kinderen lopen vast binnen het reguliere onderwijs zodat er een toename is van het aantal leerlingen dat gebruik maakt van het speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs. Dit is een landelijke tendens.

Steeds vaker wordt in het belang van kind en/of gezin (bijvoorbeeld in crisissituaties) leerlingenvervoer geadviseerd en ingezet. In 2019 onderzoeken we in welke mate bijsturing mogelijk en gewenst is. Voor 2020 wordt voorgesteld incidenteel € 85.000 extra te ramen in afwachting van de uitkomsten van het onderzoek. Het is aannemelijk dat in de kadernota 2021 alsnog een forse structurele verhoging noodzakelijk zal zijn.

Ommer Bissingh

De Ommer Bissingh is al decennia een begrip in Ommen en omstreken. Het is een belangrijke trekker voor onze lokale economie en onze naamsbekendheid. De Ommer Bissingh is echter ook voor onze eigen inwoners belangrijk en draag bij tot verbinding en sociale cohesie. Het bestuur van de stichting richt zich ook steeds meer op verbinding en afstemming tussen de evenementen in Ommen. De gemeente draagt voor een deel bij in de financiering van de Bissingh middels bijdrage uit de evenementen- en cultuursubsidies. Gelet op het eigenlijk structurele karakter hiervan is dit ineffectief en inefficiënt voor zowel het bestuur van de Bissingh als ons. Verder stijgen de kosten en is er een vraag om aanvullende subsidies. Wij denken dat het verstandig is een meerjarenovereenkomst aan te gaan met de Bissingh voor een jaarlijkse bijdrage (onder voorwaarden) van € 20.000 structureel. Tegelijkertijd zetten we dan het gebruik van betreffende evenementen en cultuursubsidies (omvang € 10.000) door de Bissingh stop. Per saldo is er dan sprake van € 10.000 structureel hogere lasten.

Kindplein oost

Vanuit de visie op onderwijshuisvesting streven we naar twee Integrale Kind Centra's (IKC's) in Ommen: Kindplein West en Kindplein Oost. Kindplein west is op dit moment in ontwikkeling. We merken dat de Kardoer en met name locatie Fluitekruid zeer verouderd is. Hierin investeren is niet wenselijk. Ook Het Palet is de komende jaren toe aan grootschalig onderhoud. Dit betekent dat de ontwikkeling en realisatie van Kindplein Oost de komende jaren gaat spelen en gezien de staat van de huidige schoolgebouwen een natuurlijk moment lijkt. We richten ons op het starten met Kindplein oost in 2022. In 2020 willen we starten met de 1^e planvoorbereiding en onderzoek. Hiervoor is een incidenteel budget nodig van € 25.000. De kosten voor onderhoud van genoemde gebouwen zullen zo veel mogelijk beperkt worden.

JOGG-regisseur

1 op de 7 kinderen in de leeftijd van 0 – 18 jaar in Nederland heeft overgewicht. Zo ook in de gemeente Ommen. Deze kinderen voelen zich vaak minder fit, worden vaker gepest en presteren vaak minder goed op school dan leeftijdsgenoten zonder overgewicht. Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) is een landelijke stichting. Het lidmaatschap van Ommen aan JOGG kost € 10.000 per jaar. Hier staat een team van professionals en ambassadeurs zonder verdere kosten klaar om actief te helpen, ondersteunen en meedenken bij het organiseren, plannen en uitvoeren van evenementen, projecten en campagnes. Ook worden er opleidingsmogelijkheden in de vorm van cursussen kosteloos aangeboden voor de JOGG.-regisseur. We stellen voor incidenteel € 10.000 per jaar voor de periode van drie jaar hiervoor te ramen.

3.2.3. Financieel overzicht Samenleving en Welzijn

Beleidsvoornemens	Incidenteel	Structureel
Viering 75 jaar vrijheid	-25.000	
Integraal Veiligheidsplan (2020 en 2022)	-20.000	
Aanpak ondermijning	-12.500	
Leerlingenvervoer	-85.000	
Ommer Bissingh		-10.000
Kindplein Oost	-25.000	
JOGG (3 jaar incidenteel)	-10.000	
Totaal	-177.500	-10.000

3.2.4. Overige wensen of lange termijn ontwikkelingen/risico's

De blijvend forse opgave van de transformatie in het sociaal domein

De vergrijzing en ontgroening gaat niet aan de gemeente Ommen voorbij. Dit, in combinatie met het steeds meer decentraliseren van zorgtaken naar de gemeenten heeft de nodige effecten op ons zorglandschap en de kosten. Het wordt al langer onderkend en we hebben hier al op geanticipeerd, maar ook de komende jaren worden we geconfronteerd met aanzienlijke veranderingen en daarmee investeringen. Een belangrijke ontwikkeling hierin is ons meer te richten op voorkomen. Preventie. Om op deze wijze vanuit de positieve resultaten van de transitie door te groeien naar de transformatie.

Per 2015 zijn wij verantwoordelijk geworden voor nieuwe taken op het gebied van Werk, Zorg en Jeugd. Deze decentralisaties boden kansen om de ondersteuning anders in te richten; met integraal werken als vertrekpunt, meer maatwerk te leveren, meer ruimte voor professionals en meer nadruk op preventie.

De Transformatieopgave binnen het Sociaal Domein gaat zich de komende jaren richten op enerzijds de vitalisering van de samenleving. Hierbij willen wij ons meer focussen op de gezondheid van onze inwoners, waarbij wij willen gaan inzetten op preventie door onder andere meer sport en bewegen voor jongeren en ouderen, alcoholpreventie, bestrijden van eenzaamheid, voorzieningen voor jongeren, ect. Hiervoor komt een preventieplan. Ook willen wij gaan inzetten op Nieuw Naoberschap. Ruimte geven aan nieuwe initiatieven in de samenleving en op zoek gaan naar nieuwe vormen van samenwerking.

Anderzijds willen wij ons richten op de kostenbeheersing binnen het Sociaal Domein. Er is een aantal (landelijke) ontwikkelingen, waaronder de toenemende vergrijzing, toenemende lokale inzet van ondersteuning door ambulantisering, invoering van het Wmo-abonnementstarief, welke grote financiële consequenties met zich meebrengt. Wij gaan inzetten op aanscherping van huidige contracten, optimaliseren van de toegang tot ondersteuning en opzetten van algemene voorzieningen (slimmere en betere arrangementen) om de kosten binnen het Sociaal Domein beheersbaar te houden.

De verwachting is dat de kosten binnen het Sociaal Domein de komende jaren gaan stijgen, toch willen wij met inzet van preventie en interventies voor kostenbeheersing, proberen om de stijgende kosten in het Sociaal Domein af te vlakken. De exacte omvang kan op dit moment nog niet inzichtelijk worden gemaakt.

Achterstanden bij instroom in primair onderwijs nemen toe

Op dit moment hebben wij als gemeente de wettelijke taak om per week tien uur voorschoolse educatie (VVE) aan te bieden aan peuters met een risico op een onderwijsachterstand. Vanaf januari 2020 zijn wij verplicht om het aanbod uit te breiden naar 16 uur per week voor doelgroep, de peuters tussen de 2,5 en 4 jaar oud. Nog onduidelijk is wat de meerkosten zijn van deze uitbreiding en de eventuele compensatie hiervan door het rijk.

Werk en inkomen

Werk is een belangrijke voorwaarde voor de meeste mensen voor een positief waardeoordeel over hun leven. Werk draagt bij aan het voorkomen van zowel armoede maar ook ziekte en ander sociaal maatschappelijke problemen. Investeren in aan het werk helpen van mensen geeft daarmee resultaten op meerder terreinen. De huidige arbeidsmarkt biedt mogelijkheden om meer mensen aan het werk te helpen. Er is veel behoefte aan personeel en daar moeten we gebruik van maken. Met het beëindigen van de TUC-frontoffice (waaronder ook Samen Doen) per 1-1-2020 zien wij kansen om de samenhang tussen Samen Doen en de poort van Werk en inkomen te versterken en te integreren. Verder willen we vanuit een meer praktische benadering meer mensen aan het werk helpen. Bij het uitvoeren van trajecten naar werk kiezen we de ambitie van de inwoner als uitgangspunt. Hierbij is willen belangrijker dan kunnen. Doel is dat iedereen actief is, op de manier en in de mate die bij hem of haar past. Maatwerk voor alle deelnemers, ook voor de statushouders. De kosten hiervoor moeten zich in principe begeven binnen de huidige geraamde reguliere kosten.

Inloophuis

Het inloophuis is tijdelijk gevestigd in een pand in Haven Oost. Deze zal (op termijn) worden gesloopt. We willen kijken naar de doorontwikkeling van het inloophuis en onderzoeken wat de wensen en mogelijkheden zijn voor duurzame huisvesting, in combinatie met samenwerking met andere maatschappelijke organisaties. De eventuele kosten hiervan zijn nog niet te overzien.

3.3 Welvaart en economie

De zorg voor een economische groei die bijdraagt aan zowel de welvaart, het welzijn als de omgevingskwaliteit. Het fundament voor deze groei ligt in het bieden van een aantrekkelijk, woon-, werk en leefklimaat, het zijn van een gastvrije gemeente met een groene, kwalitatief hoogwaardige, omgeving. Dit houdt in dat Ommen investeert in hoogwaardige woonmilieus, een aantrekkelijk centrum, aantrekkelijke vestigingslocaties voor bedrijven en diensten, een goede bereikbaarheid en een gevarieerd recreatief aanbod. Met Agro & Food, vrijetijdseconomie, bedrijvigheid (onder meer industrie en bouwnijverheid), zorg en dienstverlening beschikt Ommen over meerdere motoren om haar economische groei vorm te geven. De cross-overs tussen de verschillende economische pijlers van Ommen worden daarbij steeds bepalender voor de ontwikkeling van de lokale economie.

3.3.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen

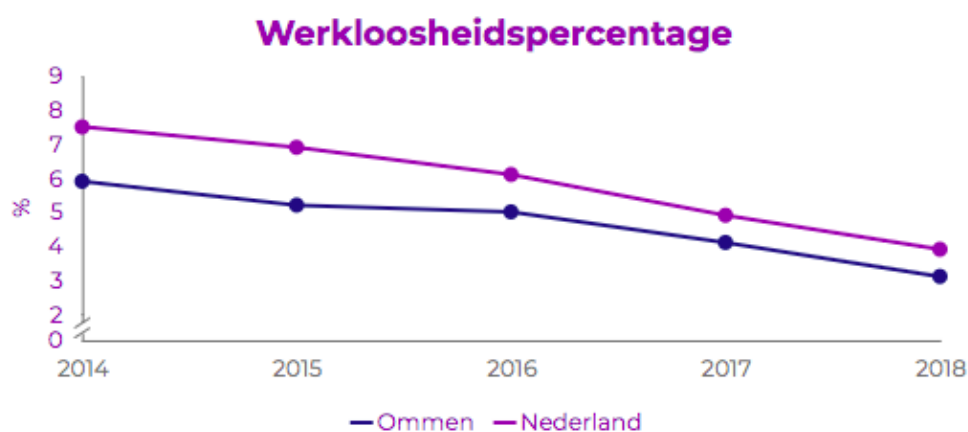
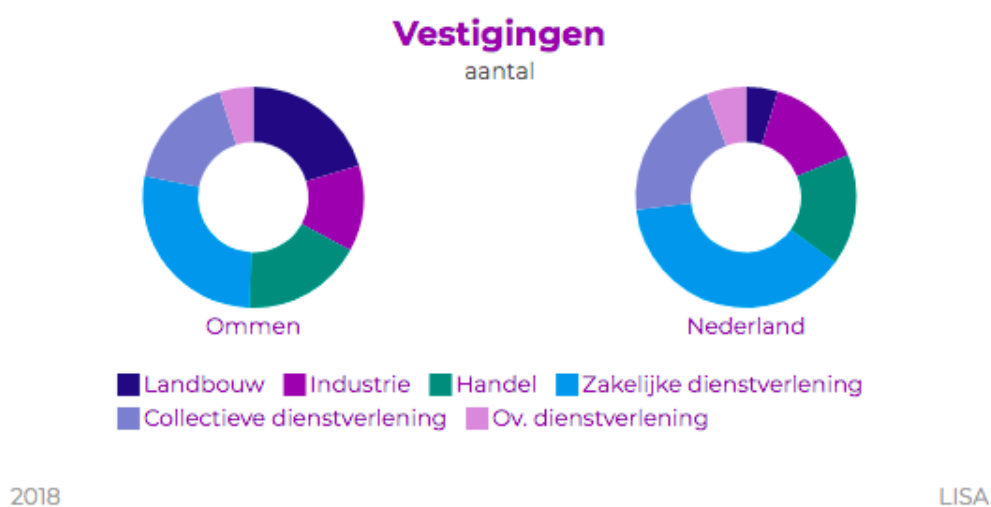
Het gaat economisch aanzienlijk beter in Nederland en dit merken we ook terug in de welvaart. De woningmarkt is weer booming, het overige consumptief gebruik stijgt en er zijn positieve effecten op de werkgelegenheid. Vanuit deze verbeterde economische positie zijn er mogelijkheden om extra te investeren in zaken die zijn blijven liggen of een bijdrage kunnen leveren aan het ontwikkelen van initiatieven die de huidige welvaart kunnen stabiliseren. Er is immers altijd weer een periode waarin we de economische teruggang zullen ervaren.

Een aantal kengetallen in vogelvlucht

2017

CBS Lokale economie

3.3.2 Beleidsvoornemens

Regionale samenwerking

Lokale en regionale samenwerking zijn een van de uitgangspunten van het bestuursakkoord. Belangrijke economische ontwikkelingen vinden steeds meer plaats boven de gemeentelijke schaal. De samenwerking in de regio Zwolle en de nieuwe agenda en koers worden ondersteund waarbij het belangrijk is dat Ommen een actieve partner is in deze samenwerking. We willen deze samenwerking continueren en intensiveren. Binnen de deelnemende partners is overeengekomen om de bijdrage aan de regio te verhogen met ingang van 2020 naar € 2,30 per inwoner oplopend naar € 2,45 per inwoner in 2023. Dit vereist een uitzetting van € 25.000 structureel.

Human Capital agenda

De economie trekt aan. Hierdoor ontstaat een nieuwe dynamiek op de arbeidsmarkt. Dit geeft kansen voor economische groei in de regio Zwolle. De vraag naar arbeidskrachten groeit. Tegelijkertijd is het niet altijd even makkelijk om vacatures in te vullen. De beroepsbevolking in de regio bestaat voor meer dan 60% uit lager opgeleiden. Qua bedrijvigheid is er vooral veel werk in kleinere MKB bedrijven. Deze werkenden en werkgevers zijn minder toegerust op de snelle veranderingen op de arbeidsmarkt. Het blijkt dat scholingsdeelname in het MKB lager is dan bij grote bedrijven en veel scholing van werkenden ten goede komt aan hoger opgeleiden. Onze regio heeft daarnaast te maken met een arbeidsmarkt-paradox. In nagenoeg alle sectoren heeft een op de drie werkgevers te maken met een werknemerstekort. Terwijl ruim een kwart van de potentiële beroepsbevolking niet meedoet op de arbeidsmarkt. De regio ervaart dit als een knelpunt. De situatie belemmert de werkzekerheid van mensen en bedreigt de wendbaarheid en de groei van bedrijven. Huidige reeds ingezette aanpassingen in het scholingsniveau komen onvoldoende 'robuust' van de grond. Een brede Human Capital Investeringsagenda (als RegioDeal) is urgent voor de regio Zwolle, en daarmee Ommen. Dit is ook een investering in onze eigen economie. De HCA vraagt een investering van € 1,80 per inwoner per jaar. De planperiode is in principe drie jaar. In 2018 is besloten te participeren in 2019 waarvoor incidentele dekking wordt ingezet. Gelet op het feit dat de effecten pas na een langere periode zich zullen laten zien maar er ook echt rendement uit dit traject naar voren moet komen lijkt een incidentele raming voor 2020 en 2021 van € 31.500 beter te passen.

Camperbeleid

De groei van de campermarkt stijgt (o.a. door vergrijzing) de komende jaren nog meer. Kamperen met een camper is een andere beleving dan regulier of met een caravan kamperen. Zo is er minder behoefte aan voorzieningen of sterk gereguleerde plaatsen. Ommen heeft te weinig camper-plaatsen om in deze behoefte te voorzien: De verwachting is dat in de toekomst 50-60 plaatsen nodig zijn. De gebruikers van campers (senioren) dragen sterk bij tot een verlenging van het kampeerseizoen en zijn daarmee van economisch belang. In 2020 willen wij een beleidsnota opstellen voor een nadere verkenning om het aantal plaatsen uit te breiden.

Promotie en marketing Ommen

Een van de bestuurlijke prioriteiten is het komen tot een eigen een uniek beeldmerk voor Ommen welke in al onze externe marketing en communicatielijnen wordt uitgedragen. Er wordt gewerkt aan het ontwikkelen van een eenduidige visie en de implementatie hiervan. In de loop van de jaren zijn er diverse promotie- en marketingactiviteiten ontstaan gebaseerd op meerdere visies en programmalijnen. Hiermee verliezen we aan kracht en ontbreekt het ons aan een eenduidig "beeldmerk" van Ommen. Dit willen we ontwikkelen in 2019 en vervolgens in al onze interne en externe

uitingen gaan inbrengen en uitstralen. Dit vraagt om een incidenteel budget van € 45.000.

Toeristisch Informatiepunt (TIP) en touristID

Toerisme en recreatie zijn een belangrijke economische pijler voor Ommen. Mensen naar Ommen trekken is belangrijk maar ook om ze hier te houden en te faciliteren met veel informatie over Ommen. Een belangrijke drager hiervoor is een toeristisch informatiepunt. Het huidige toeristisch informatiepunt is onvoldoende zichtbaar. Het is wenselijk om een TIP op een meer zichtbare locatie te hebben. Ook zullen we mee moeten bewegen met de steeds meer toenemende digitalisering. Eventuele incidentele kosten kunnen we op dit moment niet overzien p.m.

Vechtdal kompas

Het Vechtdal kompas is een belangrijke drager voor de promotie en marketing van het Vechtdal en daarmee Ommen. Ommen is "trekker" van één van de pijlers, namelijk de pijler Verblijf. Het Vechtdal kompas heeft in principe een looptijd tot en met 2019. Nog niet alle doelen zijn bereikt. De positionering van het Vechtdal kompas is goed maar met name voor wat betreft onze eigen identiteit en positionering kunnen we nog wel wat versterken. Dit nemen we mee in de gewenste ontwikkeling die wij zien na 2019. In principe moeten ontwikkelingen binnen de bestaande budgetten kunnen blijven waarbij mogelijk op bepaalde actiepunten/activiteiten incidenteel budgetten noodzakelijk zullen zijn. Dit is nu nog niet te overzien, derhalve p.m.

3.3.3 Financieel overzicht Welvaart en Economie

Beleidsvoornemens	Incidenteel	Structureel
Regionale samenwerking		-25.000
Human Capital Agenda (2020 en 2021)	-31.500	
Promotie en marketing Ommen	-45.000	
Totaal	-76.500	-25.000

3.3.4 Overige wensen of langetermijn ontwikkelingen/risico's

Recreatief benutten Vecht

Een mogelijkheid die we voor onze recreatie en toerisme profilering nog onvoldoende benutten is de Vecht. Concreet betreft het hier natuurlijk de bevaarbaarheid welke uiteraard zijn beperkingen kent maar wel een impuls aan de waterrecreatie kan geven. Met belangrijks stakeholders willen wij ons inspannen om hier een positieve impuls aan te geven. Of en in welke mate dit ook investeringen vanuit de gemeente vergt nog niet te overzien.

3.4. Bedrijfsvoering

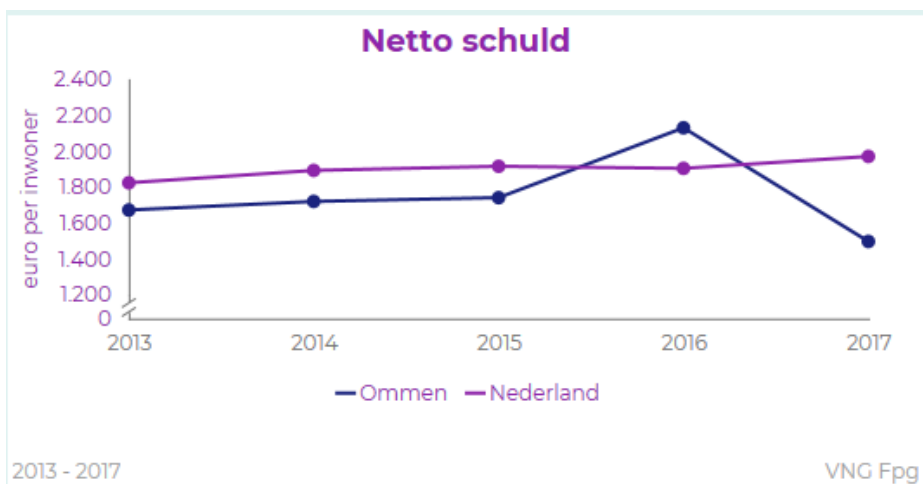
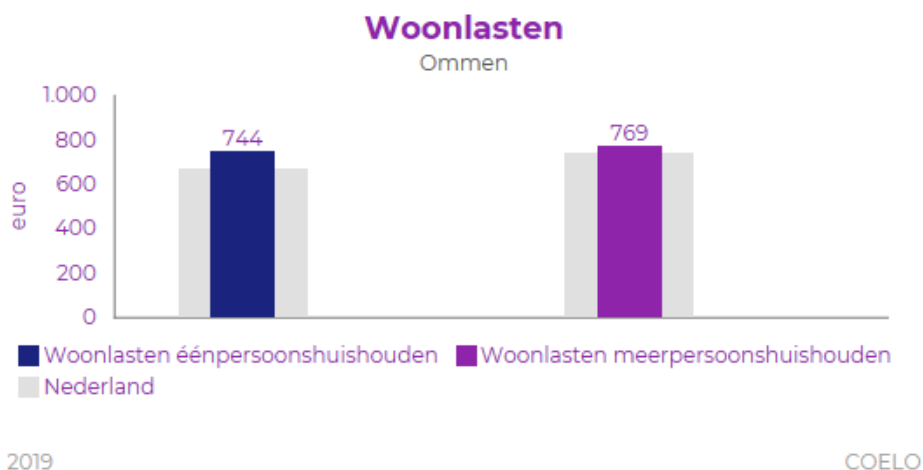
3.4.1 Landelijke trends en ontwikkelingen en impact op Ommen

Veranderingen in de maatschappij gaan sneller en met grotere bewegingen gepaard. De taken die gemeenten uitvoeren nemen toe in omvang en complexiteit. Denk alleen al aan de decentralisaties in het sociaal domein en de uitwerking daarvan. De Nederlandse samenleving wordt mondiger, is meer geïnformeerd en leeft meer digitaal.

Dit alles doet een beroep op het verandervermogen van gemeenten. De vraag uit de samenleving verandert en manieren van werken gaan op de schop. De klassieke rol van overheden om 'voor haar burgers te zorgen' wordt steeds minder gewenst en houdbaar. Haar rol verschuift naar regisseur en netwerkpartner. Dat gaat, waar mogelijk, uit van meer zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de klanten van gemeenten. En om meer participatief tot goede oplossingen te komen. Tegelijkertijd is er de blijvende verantwoordelijkheid om grip op het werk, de resultaten en financiën te houden

De gemeente Ommen heeft de ontvlechting uit de BOH en herstart als organisatie per 1-1-2019 aangegrepen om hier een flinke stap in te zetten. Bedrijfsvoering zal hier haar bijdrage in gaan leveren. In manieren van werken, ondersteuning en planning&control. Wij creëren een relatief kleine regie/netwerkgemeente als organisatie. Die veel taken uitbesteedt. Bewuste organisatieontwikkeling aan Ommen 4.0 is de komende jaren nodig om dit model concreet te maken en tot succes te brengen. We willen hiermee en hiernaast een kweekvijver zijn voor jong talent en een experimenteercentrum zijn.

Een aantal kengetallen in vogelvlucht

3.4.2 Beleidsvoornemens

Informatieveiligheid

Wereldwijd is informatieveiligheid een groot thema. Ook gemeenten hebben daarin hun verantwoordelijkheid te nemen. Het waarborgen van informatieveiligheid is daarmee een continu aandachtspunt. Jaarlijks wordt de regelgeving aangepast aan de techniek die op dat moment wordt gebruikt. Het is een wedloop tussen ontwikkelaars en hackers. In 2020 vervangt Binnenlandse Zaken de Baseline voor Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) door de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hiermee harmoniseert het ministerie de richtlijnen voor alle overheden in ons land. De consequenties van deze veranderende richtlijnen worden duidelijk bij de zelfevaluaties behorende bij de ENSIA. Dat zal plaats vinden begin 2019. De eventuele structurele meerkosten zijn nog niet te ramen derhalve p.m.

Afschaffing hondenbelasting

In het bestuursakkoord is overeengekomen de hondenbelasting in een aantal stappen af te schaffen. De hondenbelasting is in 2019 met de helft verlaagd. Het resterende deel doen wij in 2020. Dit mede vanuit efficiëntie omdat de perceptiekosten anders onevenredig worden ten opzichte van de baten. De verminderde inkomsten van € 45.000 zijn al in de meerjarenbegroting verwerkt. Dit heeft dus geen nieuw effect op de begroting 2020.

Loonstijging cao

Op dit moment is er tussen de werkgevers en werknemers geen overeenstemming over de loonsverhoging van gemeenteambtenaren. Er is dus onduidelijkheid over de loonstijgingen en de compensatie hiervan in de algemene uitkering voor gemeenten. Gerekend moet worden met een stijging maar deze is p.m.

Belastingplan – OZB Maatschappelijke instellingen

Het belastingplan zal in 2020 worden vastgesteld. Een van de bestuurlijke wensen is het Invoeren tegemoetkoming OZB voor maatschappelijke instellingen (zoals buurthuizen en sportverenigingen). Dit heeft naar verwachting een effect van € 35.000 structureel. We stellen voor hierop te anticiperen en dit bedrag structureel op te nemen in de begroting.

Btw op sportbudgetten

Met ingang van 1 januari 2019 is de verruimde btw-sportvrijstelling in werking getreden. De wijziging van de btw-sportvrijstelling heeft nadelige btw-gevolgen voor de exploitatie van (gemeentelijke) sportaccommodaties. De overgangsregeling in het kader van btw-compensatie loopt in 2019 af. Onduidelijk is op dit moment wat hier de effecten van zijn en/of dit via een andere regeling of subsidie gecompenseerd kan worden.

Goed opdrachtgeverschap

Met de keuze voor een regie/netwerkgemeente worden veel werkzaamheden door anderen voor ons gedaan. Dit betekent dat we naast de continue rol van opdrachtgever ook regelmatig bezig zijn met aanbestedingen van zowel kleine en korte opdrachten alsook het meerjarig wegzetten van de meer grote opdrachten. Dit vraagt de nodige flexibiliteit in de bedrijfsvoering. Het grote voordeel hiervan is dat we daarmee snel kunnen inspelen op ontwikkelingen en de maatschappelijk vraag. Dit gaan we effectief en efficiënt doen door (op totaalniveau) steeds te beoordelen wat op dat moment de beste keuzes zijn: tussen meerjarige DVO, korte termijn uitbesteding, zelf doen of samenwerken. Met het beëindigen van de 1- en 2-jarige TUC's starten we hier in 2019 al mee. Kaderstellend zijn hierin de huidige werkbelasting en de daarvoor beschikbare middelen.

3.4.3 Financieel overzicht bedrijfsvoering

Beleidsvoornemens	Incidenteel	Structureel
Belastingplan - OZB maatschappelijke instellingen		-35.000
Totaal		-35.000

3.4.4 Overige wensen of lange termijn ontwikkelingen/risico's

HRM beleidsplan voor gemeenten

Het College van Arbeidszaken van de VNG heeft een HRM beleidsplan opgesteld voor de periode 2019 – 2022 . Het richt zich op de pijlers: arbeidsvoorwaarden, inclusieve arbeidsmarkt en kwaliteit van het politieke ambt. Het concept bevindt zich nog in een raadplegende fase en zal in juli 2019 worden vastgesteld. Het beleidsplan is er opgericht om gemeentebreed arbeidsvoorwaarden verder te ontwikkelen. Zodat het goed blijft aansluiten bij de gemeentelijke opgaven. Het beleidsplan is op onderdelen richtinggevend voor lokaal beleid en zal naar wellicht in de toekomst op onderdelen ook een plek krijgen in de nieuwe CAO.

Reset Planning&Control

Begin 2019 is gestart met de opgave 'reset planning&control'. Hierbij wordt de planning&control cyclus in 2019 en 2020 en bijbehorende documenten (begroting, kadernota, bestuursrapportage, jaarverslag) en werkprocessen opgeschoond, vernieuwd, vereenvoudigd en op maat gemaakt voor de Ommer organisatie en werkwijze. De al wat langer levende wensen van de gemeenteraad worden hierin meegenomen. Via haar raads werkgroep financiën blijft de raad onderweg actief betrokken. Door de gewenste veranderingen in de tijd te realiseren, gaan we ervan uit dat deze grotendeels budgettair neutraal kunnen worden ingevoerd.

Huis van de gemeente

Al langer is er de wens voor een upgrade van ons gemeentehuis. De eerste plannen hiervoor zijn ontwikkeld maar door de doorstart naar een eigen organisatie aangehouden. Het gebruik van het gemeentehuis is hiermee in een ander licht komen te staan. Hier komt bij dat er in totale gebouw forse investeringen nodig zijn om het gebouw aan de verplichte duurzaamheid niveau (energieklasse) te kunnen laten voldoen. Nog dit jaar komen we met een visie voor ons vastgoed, waaronder het gemeentehuis. Hierbij zullen we ook expliciet rekening houden met de wensen op het gebied van het versterken van de dienstverlening en klantvriendelijkheid. De directe kosten en de kosten voor meerjarig onderhoud zullen we op basis hiervan bepalen

Ontwikkelingen ICT

In de komende jaren verwachten we dat het gemeentelijke ICT-landschap enorm gaat veranderen. Door de steeds verdergaande digitalisering en de vraag om gegevens (sneller) te delen wordt het huidige ICT-landschap onhoudbaar. De huidige oplossingen zijn te duur, te complex, te kwetsbaar, te star en niet toekomstbestendig. Die staat een optimale dienstverlening in de weg, gemeentes verliezen hiermee aansluiting. De samenleving vraagt om een open en transparante overheid die middels de privacy-regels (onder meer de AVG) de informatieveiligheid scherp in het oog houdt. Om dit te bewerkstelligen heeft de VNG de beweging Common Ground (www.vng.nl/samen-organiseren/common-ground) omarmd met als doelstelling om samen met de gemeenten stapsgewijs in de komende jaren, 3 tot 5 jaar, te transformeren en hiervoor nieuwe technologie in te zetten. Aan de vooravond is niet aan te geven welke voor- en nadelen hiermee gemoeid zijn, ook niet welke gevolgen dit zal hebben voor bijvoorbeeld de ICT-infrastructuur. De in opkomst zijnde transitie gaat gepaard met opstartfases, bestaande afspraken en aflopende contracten. Dergelijke situaties vraagt tijdelijk om meer geld, maar gezien het door de VNG geschetste perspectief wordt verwacht dat op termijn de kosten fors zullen verminderen.